

The Economics of Ecosystems and Biodiversity
for Water and Wetlands

اقتصاد بوم‌سازگان و تنوع زیستی
منابع آب و تالاب‌ها

بازگردان: احمد لطفی

مشاور ارشد ملی

طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور	اقتصاد بوم‌سازگان و تنوع زیستی منابع آب و تالاب‌ها/بازگردان احمد لطفی
مشخصات نشر	تهران: مهرصادق، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۰۸ ص.: مصور، جدول، نمودار
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۷۸۶۹-۸-۵
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	کتاب حاضر ترجمه نشریه‌ای با عنوان: "The economics of ecosystems and biodiversity for water and wetlands" از سری نشریات اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت IUCN است.
موضوع	بوم‌شناسی تالاب -- جنبه‌های اقتصادی
موضوع	Wetland ecology -- Economic aspects
موضوع	تالاب‌ها -- جنبه‌های اقتصادی
موضوع	Wetlands -- Economic aspects
موضوع	تالاب‌ها -- حفاظت -- جنبه‌های اقتصادی
موضوع	Wetland conservation -- Economic aspects
شناسه افزوده	لطفی، احمد -- مترجم
رده بندی کنگره	۵/۴۰۱۷ ۱۳۰۰۴۵۴۱
رده بندی دیویی	۵۷۷/۶۸
شماره کتابشناسی ملی	۴۹۷۱۸۷۸

اقتصاد بوم سازگان و تنوع زیستی منابع آب و تالاب‌ها

برگردان: احمد لطفی

مجری طرح: دفتر طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

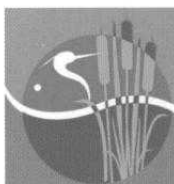
صفحه آرای و طرح جلد: سعیده بابایی جنیدآباد

انتشارات: نشر مهر صادق

سال چاپ: آبان - ۱۳۹۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۸۶۹-۸-۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

آدرس: تهران، اتوبان همت، مابین اتوبان یادگار امام و اتوبان شیخ فضل الله، پارک طبیعت پردیسان ساختمان معاونت محیط زیست طبیعی، بلوک (ا)، دفتر طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

+۹۸ ۲۱ ۴۴۷۸۱۸۵۵

@CIWPIr wetlands_project

www.wetlandsproject.ir

پیشگفتار مؤلفان

روابط بین آب، غذا و انرژی یکی از اساسی‌ترین روابط و چالش‌های جامعه است. اهمیت این رابطه در کنفرانس سازمان ملل متحد برای توسعه پایدار (ریو ۲۰۲۰+) در ژوئن ۲۰۱۲ مورد توجه و تأکید قرار گرفت. در قطعنامه کنفرانس مزبور با عنوان «جهانی که ما می‌خواهیم» چنین نگاشته شده است: «ما نقش کلیدی که بوم‌سازگان‌ها در حفاظت از کمیت و کیفیت منابع آب ایفا می‌کنند را به رسمیت شناخته و از هر اقدامی که در درون مرزهای ملل مختلف برای حفاظت و مدیریت پایدار این زیست‌بوم‌ها بعمل می‌آید پشتیبانی می‌کنیم». تالاب‌ها بخشی بنیادین از چرخه آب در مقیاس محلی و جهانی بوده و در مرکز این روابط قرار گرفته است. همچنین انتظار داریم که تالاب‌ها بعنوان یک عامل کلیدی برای دستیابی به اهداف توسعه هزاره و نیز اهداف توسعه پایدار مورد توجه باشند.

تالاب‌ها نقش اساسی در ارائه خدمات بوم‌سازگانی مرتبط با آب؛ همانند تأمین آب آشامیدنی پاکیزه، آب برای کشاورزی، آب برای سامانه‌های خنک‌کننده نیروگاه‌ها، تنظیم جریان‌های سیلابی، ... بعهد دارند. تالاب‌ها همچنین در جلوگیری از فرسایش و نقل و انتقال رسوبات مؤثرند و به جذب مواد آلاینده محلول در آب، شورشایان توجهی کمک می‌کنند.

علیرغم اینکه تالاب‌ها خدمات بوم‌سازگانی ارزشمندی را برای بشر فراهم می‌نمایند، بطور فزاینده و پیوسته در اثر اقدامات بشری همچون فعالیت‌های متمرکز کشاورزی، آبیاری و بهداشت، انحراف آب برای مصارف شهری و صنعتی، توسعه شهری، توسعه صنایع و زیرساخت‌ها و آلودگی‌ها، در معرض اضمحلال و نابودی قرار دارند. برآورد متعدد، در سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌ها به اندازه کافی به این روابط توجه نمی‌شود و حال آنکه برای تأمین نیازهای آتی اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی، لازم است همه ارزش‌های منابع آب و تالاب بطور کامل مورد توجه قرار گیرند. به این ترتیب حفظ و گسترش منبع آب و تالاب یک عنصر کلیدی برای گذار به اقتصاد سبز تلقی می‌شود.

ما از دولت‌های نروژ، سوئیس و فنلاند برای پشتیبانی از این برنامه به‌یادماندگی ناموده و از انتشار این نشریه توسط معاهده رامسر، معاهده تنوع زیستی (CBD)، موسسه اروپایی سیاست‌گذاری محیط زیستی (IEEP)، اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت (IUCN)، مرکز تحقیقات محیط زیستی هلمتز (Helmholtz) قدردانی می‌کنیم. این نشریه بازگو کننده ارزش‌های بی‌شمار برای نقش تالاب‌ها - مکان‌هایی که بیشترین تنوع زیستی را بر روی کره زمین دارا هستند - در اقتصاد و جوامع ما است.

آنادا تی یگا، مدیر کل کنوانسیون رامسر،

برالیوف دی سوزا دیاس؛ مدیر اجرایی کنوانسیون تنوع زیستی

پاوان سوخدوف، رئیس هیئت مدیره TEEB

پیشگفتار مترجم

در دوره‌ای از کار حرفه‌ای به تالاب و نقش آن در عملکرد حوضه آبریز برخوردیم و به تدریج ولی پیوسته و روز افزون به اهمیت و حساسیت عملکردهای تالاب‌ها و اثرات اقتصادی اجتماعی و فرهنگی آن بر جوامع محلی پی بردیم. این آشنایی همواره با یک تاسف همراه بوده است و اینکه علیرغم آشکار شدن فزاینده نقش و اهمیت این منابع، توجه شایسته‌ای به حفاظت و نگهداشت آنها نه از سوی مدیران و تصمیم‌گیران و نه از سوی مردم صورت نمی‌گیرد.

این بی‌توجهی نمی‌تواند بدون دلیل باشد. در وهله نخست علت این بی‌توجهی را می‌توان در عدم آگاهی و باور کارشناسان، مدیران و تصمیم‌گیران و یا عموم مردم از عملکرد تالاب‌ها و اکوسیستم و اهمیت و نقش واقعی آن در اقتصاد جوامع محلی جستجو کرد. آنچه که همواره و بصورت شعارگونه در اهمیت اقتصادی تالاب‌ها بیان شده است تاثیر چشم‌گیری بر اندیشه و تصمیم مدیران نداشته است زیرا این شعارها مبتنی بر اطلاعاتی است که کمتر به شرایط واقعی تالاب‌های داخلی قابل تعمیم است و به همین دلیل بر باور کارشناسان و تصمیم‌گیران نمی‌نشیند. به شدت معتقدم تا زمانی که اطلاعات درست و قابل باور از اهمیت و نقش عملی هر یک از تالاب‌های داخلی بر شرایط محیطی و اقتصادی جوامع محلی گراورده و ارائه نشود، تحول قابل ملاحظه‌ای در شیوه نگرش مدیران و تصمیم‌گیران و نیز مردم محلی نسبت به حفاظت و ارتقای شرایط تالاب‌ها صورت نخواهد گرفت.

یکی از مولفه‌های مهم و محسوس برای بیان اهمیت منابع آب و تالاب‌ها، آگاهی درست و واقع بینانه از عملکردهای اقتصادی آنها است و دیگر اینکه چگونه از ابزارهای اقتصادی مناسب برای مدیریت و حفاظت منابع آب و تالاب‌ها استفاده کرد. موضوعاتی که متأسفانه نه در مطالعات میدانی و نه در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی تاکنون بطور جدی به آنها توجه لازم و شایسته صورت نگرفته است.

نشر آگاهی از شیوه‌های استفاده از ابزارهای اقتصادی برای بیان اهمیت منابع آب و تالاب‌ها و نیز انتقال تجربیات موجود از چگونگی استفاده از این ابزارها برای مدیریت این منابع، یکی از اقداماتی است که می‌تواند به گسترش شناخت و ارتقای مدیریت این منابع کمک کند.

مجموعه اقتصاد بوم‌سازگان و تنوع زیستی از سری نشریات اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت (IUCN) تلاشی است برای گسترش دیدگاه‌ها و تبیین ضرورت‌های محیط زیستی و در بر دارنده مفاهیم مهمی در زمینه منظور کردن منابع آب و تالاب‌ها بعنوان سرمایه‌های ملی در حسابداری ملی است و تجربیات گوناگونی را در زمینه استفاده از ابزارهای اقتصادی برای مدیریت حفاظت و بهبود شرایط منابع آب و تالاب‌ها ارائه می‌دهد. امیدوارم ترجمه آن برای استفاده کارشناسان، مدیران و تصمیم‌گیران بتواند منشاء اثر بر دیدگاه، نگرش و اقدام نسبت به مدیریت منابع آب و تالاب‌ها شود. ترجمه حاضر بازگردان یکی از مجلدات این مجموعه است. امیدوارم فرصت و مجال برای ادامه کار و ترجمه دیگر مجلدات در این زمینه نیز فراهم شود.

احمد لطفی

مشاور ارشد ملی

طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

فهرست

فصل ۱.....	۱۱
۱-۱ مقدمه	۱۱
۲-۱ اقتصاد و تنوع زیستی در منابع آب و تالاب‌ها	۱۱
۳-۱ مخاطبان گزارش و سؤالات مطرح شده	۱۳
۴-۱ ساختار گزارش	۱۳
فصل ۲: اهمیت آب و تالاب	۱۷
۱-۲ چرخه‌ی آب و تالاب‌ها	۱۷
۲-۲ ارزش‌های آب و تالاب‌ها	۱۹
تالاب‌ها، گردش آب و خدمات بوم‌سازگان‌ها	۱۹
سودمندی و بهره‌ری زیرساخت‌های طبیعی	۲۴
۳-۲ وضعیت و روند تغییرات منابع آب و تالاب‌ها	۲۸
۴-۲ منافع اقتصادی حاصل از ریسری تالاب‌های تخریب شده	۳۱
فصل ۳: ارتقای روش‌های اندازه‌گیری و ارزیابی برای مدیریت بهتر	۳۵
۱-۳ مقدمه	۳۵
ارزش‌های طبیعت: مجموعه روش‌ها و ابزارها برای ارائه چهره کاملی از ارزش‌های طبیعت	۳۶
۲-۳ شاخص‌ها	۳۷
۳-۳ تهیه نقشه‌های توزیع مکانی	۴۲
۴-۳ ارزش‌گذاری پولی	۴۳
۵-۳ حسابداری محیط‌زیستی	۴۶
۶-۳ کمبودها و نیازها	۴۹
۷-۳ یک رویکرد گام به گام عملی جهت ارزیابی ارزش‌ها	۵۰
فصل ۴: تجمیع و لحاظ کردن ارزش آب و تالاب در فرایند تصمیم‌گیری	۵۵
۱-۴ مقدمه	۵۵
۲-۴ تالاب‌ها و مدیریت یکپارچه منابع آب	۵۵
۳-۴ بهبود و ارتقای مدیریت سایت	۵۹
۴-۴ برنامه ریزی برای کاربری زمین و اقدامات انضباطی	۵۹
۵-۴ حقوق مالکیت و بهبود روند توزیع هزینه‌ها و سودها	۶۰
۶-۴ استفاده از ابزارهای مبتنی بر بازار جهت حفاظت از خدمات بوم‌سازگان آب و تالاب	۶۲
مالیات‌ها، یارانه‌ها و عوارض	۶۲
ابزارهای مبتنی بر کمیت	۶۳
ابزارهای مبتنی بر تعهد و مسئولیت	۶۴
پرداخت هزینه برای خدمات بوم‌سازگان	۶۴
طرح‌های داوطلبانه	۶۵
دامنه و حدود کاربرد ابزارهای مبتنی بر بازار	۶۷

فصل ۵: تغییر رویکردهای مدیریت آب و تالاب.....	۷۱
۱-۵ مقدمه	۷۱
۲-۵ بازسازی	۷۱
۳-۵ تجربیات بومی و دانش محلی	۷۵
۴-۵ گردشگری پایدار	۷۶
۵-۵ هم افزایی بین احیا و حفاظت تالاب‌ها و فقر زدایی	۷۶
۶-۵ مدیریت تغییر و انتقال	۷۸
۷-۵ نتیجه گیری: آب و تالاب‌ها راه‌گشا هستند	۸۱
پیوست ۱	۸۴
خدمات بوم‌سازگانی در برنامه ریزی‌های منطقه‌ای در سوماترا، اندونزی (TEEB 2012).....	۸۵
بکارگیری مراحل اجرایی رویکرد TEEB: پایدارسازی برنامه‌های حفاظتی از طریق متعادل کردن هزینه‌ها و درآمدها	
در پارک ملی تپه‌ها، دریایی توباتاها، فیلیپین (TEEB 2012)	۸۷
پیوست ۲: شواهد نشان دهنده ارزش تالاب‌ها	۸۹
مقدمه	۸۹
ارزش‌های تالاب‌ها	۸۹
تحلیل داده‌های موجود و کمبودها در زمینه ارزش گذاری مبتنی بر اطلاعات تالاب‌ها.....	۹۵
تالاب‌های درون سرزمینی دارای پوشش گیاهی	۹۶
رودها و دریاچه‌های آب شیرین	۹۶
تالاب‌های ساحلی	۹۷
رویشگاه‌های مانگرو و تالاب‌های جزر و مدی	۹۷
منابع	۹۹